Rysslandsreportaget ännu en gång.

Den kritiska kommentar som jag givit till några tidningsmäns Rysslandsreportage har föranlett repliker i de berörda tidningarna. Jag skall söka besvara dessa repliker med största möjliga förening av korthet och fullständighet. Endast det på allt sakligt innehåll blottade ovettet lämnas å sida; inom denna kategori faller Aftontidningens mellanstick i ämnet.

Expressen gör gällande att jag skulle anse alla journalistiska gruppresor i officiell regi olämpliga. Det är en mening som jag inte hyser och inte antytt. Vad jag sagt är att dylika resor "gärna leder till egendomliga resultat", framför allt kritiklös propaganda för det besökta landet. En alldeles särskild försiktighet är därför i dessa fall nödvändig från tidningsmännens sida. De nu givna reportagen är enligt min mening goda exempel på de officiella resorinas risker.

Samma tidning betonar också att journalister i detta fall endast skall tala om vad de sett och hört; deras material bör vara fritt från litteraturintryck. Dr Eek i Aftonbladet säger detsamma, men går än längre. Den resande journalisten "skall inte värdera och propagera utan referera . . . Den tidningsman som börjar blanda samman referat och kommentar hamnar i rena propagandan . . ."

Dessa teser är, synes det mig, av flera skäl orimliga. Reportern kan för det första inte förvandlas blott till en upptagningsapparat för synoch hörselintryck, han kan inte undgå att ta intryck av vad han vet redan då han kommer till det besökta landet. Reportern bör inte heller fungera som en dylik apparat; ett kritiklöst återberättande av vad han hör, dvs. vad hans värdar säger, måste bli ren propaganda. Att icke heller de resenärer det här är tal om strikt följt de i efterhand utformade grundsatserna är också i realiteten uppenbart. Hela sättet att diskutera Ryssland, framhävandet av de prestationer som där funnits att anordna, visar att man utgått från att förhållandena är sämre än t. ex. hos oss; just därför blir förtjusningen och beundran inför vad som finns att uppskatta förklarlig — samtidigt som den är ägnad att ge läsarna, som i genomsnitt måste vara mindre kunniga än resenärerna, ett felaktigt intryck. Dr Eek, som förklarar kommentarer obefogade, har själv gång på gång gjort uttalanden som är typiska kommentarer. Exempel: "Jag tror att den arbetande människan i Ryssland trots alla svårigheter har det bättre nu än före revolutionen och dessutom vunnit något som hon inte hade förut, nämligen människovärde." "Slutligen fann man en påtaglig och ärlig fredsvilja bland alla människor." Min mening är inte att reagera mot dessa uttalanden, blott att fastställa att de är kommentarer, reflexioner, icke blott vad man "sett och hört".

Vad jag i denna punkt främst velat kritisera är emellertid att själva tendensen att förskansa sig bakom principen "sett och hört" leder till försvarskning. Den följes nämligen ställivis som de värsta sakerna som man varken får se eller höra inte alls kommer med. Ingen betvivlar väl att det finns massor av tvångsarbetare och politiska fångar i Ryssland, att opposition mot själva regimen bedrivas med de hårdaste straff osv. Men det har man inte "sett och hört", och därför behöver man inte tala om saken. Frasen "sett och hört" blir ett par skyggglappar som begagnas då resenärerna så finner behagligt.

Aftonbladets representant säger rent av att Ryssland inte får skildras under jämförelse med andra länder. Uttryckssättet är tanklöst; dr Eek gör ofta själv jämförelser, sturndom till Sveriges nackdel, och utan direkta eller underförstådda jämförelser är ju en skildring inte möjlig. Då resenärerna exempelvis säger att ryssarna verkar energiska, återbetsamma och dyliktfär man anta att en jämförelse med andra (eller med ryssarna för i tiden) är ävfallad. Att förklara ett folk storuxet bör åtminstone innebära att människor inom detta folk är längre än på andra håll. Men kanske menas blott att ryssarna är mera energiska, arbetsamma osv. "än vi trodde"; då är man framme vid en oredovisad och skarvig subjektivitet.

I hr Elfvings försvarsartikel, som på grund av det ytterligt allmänna innehållet är svår att diskutera, ingår satsen: "Lika litet som det lönar sig att banna åskan, då den dundrar, är det lönt mästra de naturkrafter tsarismen utnanade och släppte lösa". Hr Elfving har naturligtvis rätt i vad han väl får antas mena, nämligen att en svensk tidningsmans kritik är betydelselös när det gäller utvecklingen i Ryssland. Men att på denna grund avstå från kritisk debatt anser jag omöjligt. Med alldeles samma skäl skulle vi för fem eller tio år sedan ha underlåtit all kritisk debatt om Tyskland. Eller kan hr Elfving mena att utvecklingen i Ryssland är orsaksbestämd, men inte i Tyskland?

Enligt Expressen skulle jag ha gjort reporterna orätt. De talar om att massor av ryssar lever på existensminimum; jag har sagt att detta existensminimum i Sverige skulle innebära elände. Expressen svarar: termen existensminimum betyder alltid elände, djupt elände. Svaret är oriktigt: existensminimum är, trots sin skenbart absoluta karaktär, något högst relativt, som växlar från tid till tid och från folk till folk; existensminimum i Sverige nu är ett helt annat än för låt oss säga hundra år sedan. Men jag tar fasta på det erkännande svaret innebär: enligt Expressen lever de ryska industriarbetarna till stor del "i elände, djupt elände". Samma tidning skriver att det inte är sovjetpropaganda då reporterna skiljer mellan rentierer och kapitalister, ehuru båda lever på arbetsfri inkomst. "Det gör en skillnad, enligt Sovjetunionens ideologi." Är det då icke propaganda att i Sverige utveckla den kommunistiska ideologin?

Till slut stannar jag vid några mera direkta angrepp mot min artikel. Enligt dr Eek skulle jag icke ha åberopat några vederhäftiga källor, utan hämtat mina insikter om Ryssland ur "medvetandets djup". I själva verket har jag (bland många källor) åberopat två objektivt hållna, snarast av en viss sympati för Ryssland färgade arbeten, vilkas sakliga tyngd är ostridig. Två av mina vedersakare beskyller mig utan en skymt av bevis för förfalskning av citat; jag har än en gång kontrollerat mina källor och finner citaten vara riktiga. Det påstås också att jag skulle ha "tolkat tvetydigt" den kommunistiske resenären på grund av hans åskådning; jag har endast skrivit att resenärerna med undantag av kommunisten i princip ställer sig kritiska till det ryska systemet. Hr Elfving skriver att Tingsten "bland sina övriga åsiktsperioder också kan inräkna en tid som ivrig kommunistapologet". Att jag tillhört två skilda politiska riktningar är ett förhållande som socialdemokrater ständigt åberopar som bevis på extrem rörlighet i åsikter; sottisen gläder mig alltid, ty vilken argumentnöd måste den inte dölja? Kommunistapologet har jag aldrig varit, ehuru jag före de stora processerna under 1930-talet hade större förhoppningar om det ryska systemets möjligheter ur demokratisk synpunkt än senare. Den rad av ostridigt oriktiga uppgifter som lämnats i svaren på min artikel stärker inte tron på dessa resenärers objektivitet.

Herbert Tingsten

Ungdomens bästa stöd

är vetande – detta ger i rolig form

Bokformat: 190×260 mm.

KUNSKAPENS BOK

Svenska folkets stora alfabetiska läsebok

Över 100-talet vetenskapsmän, ingenjörer, pedagoger och journalister ge verket ett vederhäftigt innehåll serverat på ett schvungfullt sätt.

Tack vare den nya upplagans sena utgivningsdatum har verket fått med det allra nyaste. Med de 22 studieplanerna är det en kunskapskälla av första rang.

Väcker fantasin till liv och sporrar studieintresset.

50.000 ex. nu tryckta

"Verket är faktiskt enastående i sitt slag, så lättlast, modernt och sakligt som det är skrivet, borde det finnas i varje svenskt hem med barn i skolåldern."

Utdrag ur en av de många tacksamhetsskrivelser som kommit oss tillhanda.

"Allt som allt kan sägas att Kunskapens Bok är *friskare skrivera och mer fängslande läsvärend än någon annan uppslagsbok, som alkommit på svenska.*"

Professor John Landquist.

"Kunskapens Bok är helt enkelt ett brilljant uppslag. Lättlast, intresseväckande och rolig men på samma gång lärorik och saklig — är det inte just så en bok bör vara beskaffad, som avser att tillhriga folk vetande?" *Överlärare Edvin Wide.*

Vi kan nu erbjuda Er detta förnämliga verk i **åtta vackra band** i äkta skinn - Bokverket är gjort för bokälskaren - En prydnad i varje hem - Mängder av kartor och färglanscher - Förstklassigt träfritt papper - För endast några kronos per månad kan var och en förvärva denna hemmets prydnad och kunskapskälla -

Kunskapens bok är hela familjens bok.

Den enda svenska uppslagsboken som Ni kan läsa från pärm till pärm

Klipp och sänd kupongen i dag!

Till ..... bokhandel eller
Bokförlaget NATUR och KULTUR,
Stockholm Va.

Var god sänd mig gratis Edert utförliga PROSPEKT över Kunskapens bok.

.....
Namn

.....
Bostads- och postadress. D. N.

En bok från **NATUR och KULTUR** *är en god bok.*

MONOGRAFI ÖVER O. A.

GUNNAR JUNGMARKER: Oskar Andersson. Nordrefts. Pris 25 kr.

Det är ingen lätt sak att skriva en hel bok om Oskar Andersson, den allbekante O. A., för man vet så litet om honom. Enskilt har han fyrtio år efter sin död fått sin monografi, nr LV i Sveriges Allmänna Konstförenings publikationer. Den är författad av intendent Gunnar Jungmarker, som omsorgsfullt har letat rätt på de kringspridda biografiska fragmenten, fråga ut personer som känt den store skämttecknaren, besökt den av O. A. för föräldrarnas räkning uppförda stugan på Ekerö, sparat upp brevlappar (som nu visserligen inte är mycket givande) och — naturligtvis — plöjt igenom det lilla som finns skrivet om honom. Resultatet har blivit en volym som trots den biografiska materialknappheten gör en levande bild av föremålet, förmodligen den fylligaste som står att få. Hasse Z., som får anses ha varit den som var mest tillsammans med Söndags-Nisses förnämste tecknare, har ju i företal och historietter gjort flera utkast till porträtt av O. A., men utan att precis vara onyanserade är dessa relativt torftiga skisser alltför anekdotmässigt stilserade för att samlade räcka till något som man kunde kalla för en helhetsbild. Söker man en sådan, får man gå till Jungmarkers monografi, som dessutom har den förtjänsten att vara försedd med ett stort antal reproduktioner, av vilka de allra flesta inte återfinns i de tidigare av Hasse Z. utgivna karikatyralbumen.

Den försvinnande hängmattadrän.
O. A.-teckning ur Strix 1897.

Det faller av sig självt att Jungmarker har underkastat Oskar Anderssons produktion en detaljerad granskning ur estetisk synpunkt, att han stilmässigt har satt in teckningarna i deras historiska sammanhang och pekat på föregångarna. Det är en väl avvägd och kunnig undersökning, som innehåller många fina iakttagelser och som med rätta utmynnar i ett starkt framhävande av O. A:s stora konstnärliga begåvning, en begåvning där man har samma anledning att beundra mångsidigheten som kunnandet och sinnet för grafiska effekter. Oskar Andersson förenade på ett egendomligt sätt ekletticism med originalitet. Han tecknade i alla möjliga stilarter och blev samtidigt själv stilbildande. Man har som karikatyrist jämställt honom med Sergel och Engström och därmed fått fram en treklöver, representerande kvintessensen av vår karikatyrkonst. Jungmarker gör emellertid änru en jämförelse, den med Ehrensvärd, vars på en gång stilfulla och spontana "speritningar" (sådana de förekommer i breven) man tyckte ha förnött bort, men som i själva verket, som Jungmarker påpekar, är — fast mera amatörmässiga — ganska besläktade med O. A:s karikatyrer. Både genom överdådet och fantasins originalitet och inriktning.

Jungmarker har också lyckats hitta två fotografier som utgör de noggrannt följda förebilderna till ett par kända O. A.-teckningar, vilka ingen skulle misstänka för att vara gjorda efter fotografi. Det rörliga den ena (med de flanerande herrarna i Kungsträdgården) har länge beundrats för sin mästerliga impressionism! Och den är i mästerlig. Sådant gör bara en verklig konstnär.

Men när man ska skriva om Oskar Andersson ligger svårigheten att få ett grepp om honom mindre på det estetiska området än på det psykologiska. Jungmarker går i sina psykologiska analyser fram med stor varsamhet, men ger också en mycket allsidig belysning. Kanske att analysens trådar hade kunnat knytas fastare, men ju skarpare man gör bilden, desto större blir å andra sidan faran för en konstruktion. Jungmarker synes mig ha undgått denna risk.

O. A. tillhörde de konstnärer om vilka man aldrig kan få någon intim kunskap. Om vad som rörde sig i hans inre vet vi egentligen ingenting, om det konkreta innehållet i hans livsproblem har vi praktiskt taget ingen aning. Det är bara på ett helt allsmänt sätt som vi kan förstå en smula av hans alltityd genomel livet. De få detaljer i hans biografi som säger något väsentligt om honom gör det nästan alltid i egenskap av symboler. Därför är det i fråga om honom viktigare än vanligt att få tag i de belysande detaljerna. Jungmarker har — på grund av materialbristen — tvingats att ta med en del intetsägande anekdotiskt småplock, men han har också hittat högst karaktäristiska situationsbilder.

På ett gruppfoto, taget från en utfärd till Gotland med eleverna vid Högre konstindustriella skolan, är det bara Oskar Andersson, som sitter för sig själv, i bakgrunden: "Med sidan vänd åt fotografen och hatten skjuten på nacken stirrar han ut i rymden". Han var ensam och avvikande. Men han var också full av upptåg och bisarrerier. Bland de många historier som levat kvar om honom från HKS-tiden räcker en enda för att karaktärisera arten av hans humor. "En gång", berättar Jungmarker, "hittade han på att med hjälp av ett par våta, smutsiga galoscher och en lång stång arrangera mystiska fotspår, som gick rakt uppför en vägg och sedan sneddade över taket bort till en ventil, där de tycktes försvinna in." Om man så vill ger detta foto och detta upptåg de karaktäristiska konturerna av den store humoristens profil. Med en fantasi som älskar att protestera mot verkligheten, ja, mot naturlagarna, leder oss O. A. från överraskning till överraskning, från skratt till skratt, för att slutligen ställa oss inför en plötslig och oförklarad sorti, ett försvinnande ut i tomma luften. I form av ett practical joke drar han omedvetet upp grundlinjerna till sin biografi.

Man får i Jungmarkers bok också en miljö- och tidsskildring som till och med ställvis blir nästan vild bred. Sålunda citeras en hel novell, "Tre män vid ett kafébord", av den genom en olyckshändelse tidigt bortgångne Hans Magnus Nordlindh. I denna novell, som helt arbetar efter levande modeller, är O. A. lätt igenkännlig som den blonde och orimligt länge målaren, vars efter en lång tystnad framslungade repliker bryter förtrollningen med ett oskuldsfullt, dånande och befriande trump i konversationen skriver. Så långt är allt gott och väl. Men i historiens skrytsamme, docerande och fruktansvärt tallföre författare, som O. A. genom sina naiva frågor helt aningslöst bringar till tystnad skulle man enligt en av Jungmarkers sagesmän ha att igenkänna — Hjalmar Söderberg. Jag måste erkänna att jag inte tror på denna överraskande demaskering, vilken även gör Jungmarker betänksam. Från personer förtrogna med åldrens litterära och konstnärliga kretsar i Stockholm har jag hört en helt annan person utpekas som innehavare av denna roll, nämligen Algot Ruhe, vilket i varje fall verkar mera sannolikt.

Två kapitel i slutet av boken har Jungmarker ägnat åt ett par händelser i O. A:s liv som väl är mysteter för de flesta läsarna: Ryssandersson och höstmanövern 1906. Oskar Andersson kom verkligen att på ett ytterst improviserat sätt göra en snabbresa till Ryssland och vistades ett par dagar i Petersburg, som, efter vad det förefaller, verkade på en gång skrämmande och imponerande på honom. Rysslands storhet som "stum", och man känner bara till fyra teckningar från denna färd.

Är Ryssandersean ett av de mest pittoreska inslagen i O. A:s biografi, så är höstmanövern i Östergötland 1906 i stället upptakten till den tragiska finalen. Han deltog i denna manöver som tecknare för Dagens Nyheter och hade sällskap med Erik Nyblom, DN:s "Mac", som gjorde själva reportagot. Manövern, som förmodligen var den dittills största i Sverige — bl. a. användes för första gången haubitser — tycks ha verkat ovanligt illuserisk. Under alla förhållanden gjorde den ett oerhört starkt intryck på O. A. och kom den sinnessjukdom att bryta ut som ledde till självmordet. Han flyttade på läkares inrådan till föräldrarna på landet, men redan i slutet på november small det dödande skottet. "För mycket kulor och krut, för mycket kulor och krut", var

Fynd

i vårens stora bokrealisation

1142. FIELD, BRADDA: Circe. Lady Hamiltons fantastiska liv&öde, 521 s.
"Ett porträtt i helfigur av denna 1700-talets romantiska, manshetska nr 1 — en fylling färgsprakande berättelse där händelserna jagar varandra över sidorna så att läsaren aldrig får ett ögonblick över till besinning." AT.
Pris hft. 15:— Nu 5:—

1143. Pris inb. 29:50 Nu 7:—

1160. FÖLDI, MICHAEL: Ministern. 347 s.
"En god roman där de fyra huvudpersonerna framstår sällsamt levande och individualiserade. Jag har all anledning att varmt rekommendera denna bok." Olof Lagercrantz i Sv. D.
Pris hft. 11:50 Nu 4:—

1198. HARSANYI, ZSOLT: Fred i Budapest. 372 s.
"Den skildring som Harsanyi ger av livet i Budapests högre kretsar glimmar av färg och glans. Boken är fängslande i svanlig grad." Söderman i L. T.
Pris hft. 12:50 Nu 5:—

1199. Pris inb. 18:— Nu 7:—

1275. NYSTRÖM, BENGT E.: Sent ute. 283 s.
"En verklig sjöktroman, med klart belysande utblickar bortåt, och framåt. Modern är den också i all tillbörlig grad." N. D. A.
Pris hft. 9:50 Nu 3:—

1286. PAUL, ELLIOT: Den trånga gatan. 371 s.
"En av de på samma gång tjusigaste och instruktivaste Parisskildringar av utländsk hand som sammilaren vet sig ha läst under de senaste åren."
Gustaf Hellström i D. N.
Pris hft. 12:50 Nu 4:—

1286. ROBERTS, CECIL: Hennes högre mån. 305 s.
"Innehåller alla de ingredienser som man vill ha av en god underhållningsroman: romantik, spänning och en nypa humor." Sk. D.
Pris hft. 8:50 Nu 3:—

1128. SALMINEN, SALLY: Den långa våren 259 s.
"En verkligt hyrsin till vardagsmänniskans bedrövsbegreppen. Det finns inte ett falskt tonfall. Sally Salminens okonstlade konst har magnat."
Anders Österling i St.-T.
Pris hft. 9:50. Nu 4:—

1363. SUSEGÅRD, ADA AJSON: Grönköpingsreryn. 219 s.
"Innehållet utgör ett gott bevis för grönköpingsrepotricerna vakenhet och uppfinnarförmåga."
Landskrona-Posten.
Pris hft. 5:50 Nu 2:—

1400. WALTARI, MIKA: Karin Månsdotter. 259 s.
"Romanen äger en beundransvärd tidsoch lokalfärg, den innehåller övertygana människoskildringar och berättelsens rytm har något av renässansens egen snabba och starka puls." Sk. D.
Pris hft. 8:50 Nu 3:—

1491. Pris inb. 12:— Nu 4:50

1514. WILKINS, VAUGHAN: Hennes högsel har rynst. 432 s.
"Boken har alla de egenskaper som tjusar en inbiten romanläsare. Och författaren har konsten att berätta en spännande historia utan att ett ögonblick sänka greppet om läsaren." N. D. A.
Pris hft. 13:50 Nu 5:—

1515. Pris inb. 18:50 Nu 7:—

1766. HAGBERG, KNUT: Engelsmän. 210 s. Ill.
"Det skulle förvisso vara nyttigt för en stor svensk allmänhet att läsa Hagbergs lättillgängliga bok. Den kan bidraga till att spréda djupare kännedom om det riktiga England."
Rickard Lindström i Soc.-dem.
Pris hft. 8:50 Nu 3:—

1903. KNAUST, OSCAR F.: Mitt etsl. 198 s. Ill.
"Spickad med anekdoter om alla möjliga slags människor, men främst om teaterfolk och tråpstrionner." N. D. A.
Pris hft. 12:50 Nu 5:—

1925. MARTIN, KNUT: Kungen kommer. 139 s.
"Knut Martins bok är kort sagt förträffiig, en helt enkelt strålande svit målbilder i ord och foto — oförglömliga bilder ur Gustaf V:s tillvaro." St.-T.
Pris hft. 9:50 Nu 3:50

1926. Pris inb. 13:50 Nu 5:50

1948. PERSSON, EDVARD: Lite grann från ovans. 204 s.
"Förminer mera av hjärta och värme än 16 Personfilmer tillhopa, och det vill inte säga lite det."
Kar de Mumma.
Pris hft. 12:50 Nu 4:—

1949. Pris inb. 17:50 Nu 6:—

Från .....
Bokhandel eli. Wahlström & Widstrand, Regeringsgatan 83, Stockholm, rekv. att sändas per postförskott följande nummer:

Nr:r	Pris	Nr:r	Pris
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Namn: .....
Adress: ..... D. N.

Wahlström & Widstrand

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.